

παγκοσμιοποίηση και γυναίκα

Στην απλουστευμένη της μορφή, η έννοια της «παγκοσμιοποίησης» αφορά μια διαδικασία δημιουργίας επικοινωνίας ανάμεσα σε υπηρεσίες, αγαθά και ανθρώπους που απευθύνονται όχι μόνο σε μια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, πόλη ή χώρα, αλλά σε όλο τον κόσμο.

Ο όρος «παγκοσμιοποίηση» δεν συμπίπτει πάντα με τις έννοιες της ευημερίας και του πλούτου.

Σε μερικές περιπτώσεις, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης μπορεί να γίνει πηγή ανισοτήτων ή μεγαλύτερης κοινωνικής ένδειας.

τον διεθνή καταμερισμό εργασίας και επομένως με την παγκοσμιοποίηση. Το φεμινιστικό κίνημα ήταν αυτό που οδήγησε στο συμπέρασμα ότι για τη μελέτη της σχέσεως φύλου-παγκοσμιοποίησης, το φύλο πρέπει να τοποθετείται στο κέντρο της ανάλυσης, αποφεύγοντας όσο το δυνατόν θεωρητικές προσεγγίσεις.

Μια από τις παραμέτρους της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας αλλά και παράλληλα κεντρικός άξονας γύρω από τον οποίο κινείται, είναι το κέρδος, ή καλύτερα η μείωση του κόστους παραγωγής. Οι κυρίαρχες αυτές έννοιες συνδέονται άμεσα με τακτικές όπως ο περιορισμός του

του Μ. Μπρατάκου*

... Σε μερικές περιπτώσεις, το φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης μπορεί να γίνει πηγή ανισοτήτων ή μεγαλύτερης κοινωνικής ένδειας.

Γ' αυτό, οι μελέτες των επιπτώσεων της παγκοσμιοποίησης στην παγκόσμια κοινωνία θα πρέπει να γίνονται με τρόπο τέτοιο, ώστε να ανταποκρίνονται στην πολυπλοκότητα της λειτουργίας του ίδιου του φαινομένου.

Τα ερωτήματα που δημιουργούνται είναι αρκετά: **Νοιώθουν με τον ίδιο τρόπο τα αποτελέσματα της παγκοσμιοποίησης οι γυναίκες και οι άνδρες; Με ποιους τρόπους τα καπιταλιστικά μοντέλα ανάπτυξης επηρεάζουν την μορφή της γυναικείας εργασίας;**

Στην δεκαετία του 1970 η ανάπτυξη του φεμινιστικού κινήματος ήταν αυτή που έθεσε τα θέματα του φύλου σε σχέση με την πολιτική οικονομία,

προσωπικού, η εργασία μερικής απασχόλησης, εργασία από το σπίτι και υπερωρίες εργατών για να καλυφθεί η εργασία των απολυμένων. Οτιδήποτε από όλα τα παραπάνω συμβεί σε έναν άνδρα, οι επιπτώσεις σε αυτόν και την οικογένειά του είναι τεράστιες. Στις επιπτώσεις αυτές το γυναικείο φύλο εμφανίζεται να επηρεάζεται, όχι απλά εξίσου, αλλά ίσως και περισσότερο. Οι κυρίαρχες πατριαρχικές δομές μιας οικογένειας κλυδωνίζονται ανεπανόρθωτα όταν ο σύζυγος χάνει την δουλειά του. Ο ρόλος της συζύγου στη διαδικασία αυτή εμφανίζεται επιβαρυνμένος: αναλαμβάνει όχι πλέον να φέρει εις πέρας τις οικονομικές υποχρεώσεις της οικογένε-

*Καθηγητής, Αντιπρόεδρος του ΤΕΙ Αθήνας

νειάς της αλλά υποχρεώνεται ακόμη να υποστηρίξει και ψυχολογικά τον άνεργο σύζυγό της.

Όπου το δημόσιο έλλειμμα μιας χώρας εμφανίζεται εκτός των επιτρεπτών ορίων, η επακόλουθη αναζήτηση χρηματικών πόρων για την κάλυψή του συνδέεται άρρηκτα με ιδιωτικοποίηση των κρατικών φορέων. Η αποκοπή των κρατικών αυτών φορέων από τον αυτόνομο χαρακτήρα του δημοσίου αγαθού, έχει σαφείς επιπτώσεις και στην γυναικεία εργασία καθώς οι γυναίκες αποτελούν τους πρώτους στόχους στην περικοπή του κόστους των ιδιωτικοποιήσεων αυτών των οργανισμών. Το γεγονός αυτό ίσως να μην είναι αισθητό, διότι δεν είναι δυνατόν να συμβεί ταυτόχρονα σε παγκόσμια κλίμακα.

Οι αντιθέσεις που χαρακτηρίζουν την υψηλή συνθέτουν με αυτό τον τρόπο το περίπλοκο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης που δεν υφίσταται ανεξάρτητο από πολιτικούς, κοινωνικούς ή και θρησκευτικούς περιορισμούς. Οι περιορισμοί αυτοί δίνουν και τα πεδία τα οποία πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τη μελέτη, όσο το δυνατόν με μικρότερες αποκλίσεις, της σύνθετης ρευστής πραγματικότητας ενός κράτους, μιας κοινωνίας και της ταυτότητας του ατόμου ως μιας αυθύπαρκτης οντότητας αντίστοιχα.

Είναι γνωστό ότι στις δομές των σύγχρονων κοινωνιών, οι γυναίκες δεν αποτελούν έστω και θεωρητικά τους αποκαλούμενους «προστάτες της οικογένειας». Η δική τους όμως εργασία φαίνεται να αποτελεί τη λεπτομέρεια που κάνει τη διαφορά στο επίπεδο ή ακόμη και σε ένα βαθμό διαβίωσης της ίδιας της οικογένειας, με τη γυναικεία απασχόληση να λαμβάνει με τον τρόπο αυτόν ένα σημαντικό χαρακτήρα.

Όπως είναι λογικό, το status της ανεργίας αποτελεί από ψυχολογικής άποψης μια ανασφαλή και

μετέωρη κατάσταση όπου το άτομο, προκειμένου να ξεφύγει από αυτήν, προτίθεται να εργασθεί άνευ όρων, δηλαδή έστω και με χαμηλότερο μεροκάματο, χωρίς ασφάλιση ή δικαιώματα, ή ακόμη και πέρα από εθνικά σύνορα. Τα αποτελέσματα αυτά προσδίδουν με την σειρά τους έναν ιδιαίτερο χαρακτήρα στην έννοια της γυναικείας απασχόλησης, καθιστώντας αυτήν ένα είδος ρυθμιστικού παράγοντα στις έμφυλες σχέσεις.

Η θέση των γυναικών στις διαδικασίες αυτές εμφανίζεται να δέχεται όλο και περισσότερο πιέσεις. Οι γυναίκες αποτελούν την πρώτη ομάδα ανθρώπων που απολύεται από επιχειρήσεις οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ή ιδιωτικοποιούνται. Επιπλέον, το συντριπτικό ποσοστό των γυναικών που εργάζονται αμείβεται με σαφώς χαμηλότερους μισθούς από τους άνδρες, ακόμη και σε εργασίες που οι γυναίκες κατέχουν ειδικές γνώσεις και εμπειρία.

Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η εξώθηση πολλών εργατών-γυναικών στην μετανάστευση. Είναι χαρακτηριστικά τα παραδείγματα των Φιλιππινέζων οικιακών βοηθών ή και των γυναικών της Αν. Ευρώπης. Οι αντιδράσεις στην κατάσταση αυτή όσο τα χρόνια περνούν εντείνονται. Όμως δεν καταγράφονται ουσιαστικά αποτελέσματα. Αυτό συμβαίνει κυρίως διότι οι πλουσιότερες χώρες του κόσμου, το γνωστό G8, και όλοι οι διεθνείς οικονομικοί και πολιτικοί οργανισμοί σχεδιάζουν την παγκόσμια οικονομία και πολιτική με άξονα καθαρά το κέρδος και όχι με βάση τις αρνητικές επιπτώσεις του παρελθόντος και τις αυξημένες ανάγκες του μέλλοντος.

Μέσα σε αυτόν τον κυκεώνα των εξελίξεων και των διαρκών κατατάξεων η γυναίκα καλείται για άλλη μια φορά να προσδιορίσει το ρόλο της, να περιφρουρήσει τα κεκτημένα δικαιώματά της και κυρίως να συμβάλλει από κοινού με τους άνδρες

Οι γυναίκες αποτελούν την πρώτη ομάδα ανθρώπων που απολύεται από επιχειρήσεις οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα ή ιδιωτικοποιούνται.

στη διαμόρφωση των νέων τάσεων που διέπουν την παγκοσμιοποιημένη αγορά εργασίας και στη διάσωση των εθνικών χαρακτηριστικών, της παράδοσης και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο ρόλος που οι γυναίκες μπορούν να παίξουν στην κοινωνία είναι κρίσιμος παράγοντας για την αποτελεσματικότητα και την παραγωγικότητα της οικονομίας, γι' αυτό και τα εμπόδια μεταξύ των δύο φύλων θα πρέπει να έχουν βαρύνουσα σημασία κατά τη χάραξη της πολιτικής μιας χώρας.

Σύμφωνα με το Διεθνές Γραφείο Εργασίας η ισότητα των δύο φύλων προχωρά αργά, αλλά σταθερά. Το 1995 οι γυναίκες κατείχαν μόνον το 25,6% των υψηλών θέσεων στην πολιτική και τις επιχειρήσεις. Σήμερα φθάνει το 28,3%. Η ισότητα των φύλων στην απασχόληση είναι ευρύ και πολυδιάστατο θέμα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ήδη από το 2000, με τη διαδικασία της Λισαβόνας, ετέθησαν οι στόχοι που αφορούν στην βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στην απασχόληση και στην αγορά εργασίας ως στοιχείο ανταγωνιστικότητας της Ε.Ε. και κατ' επέκταση των εθνικών οικονομιών των κρατών-μελών. Ταυτόχρονα η ένταξη των γυναικών στην πολιτική, οικονομική, επαγγελματική και κοινωνική δραστηριότητα με ίσους όρους δικαιωμάτων, ευκαιριών αλλά και υποχρεώσεων εξασφαλίζει αντιπροσωπευτικότερη συμμετοχή του συνόλου της κοινωνίας, συμβάλ-

οντας έτσι στην ανάπτυξη και επιτυγχάνοντας την κοινωνική συνοχή.

Στη χώρα μας οι γυναίκες αποτελούν το 52% του πληθυσμού. Γι' αυτόν τον πληθυσμό που πριν μερικές δεκαετίες βρισκονταν στην κατηγορία των «περιθωριοποιημένων ομάδων», έχουν ψηφισθεί νόμοι (ν. 3491/2006, 3488/06) η δε Γενική Γραμματεία Ισότητας έχει θέσει 12 σημεία που αποτελούν τις βασικές προτεραιότητες της ισότητας των δύο φύλων σε ένα σχέδιο Ανάπτυξης που ξεκίνησε το 2007 και θα ολοκληρωθεί το 2013.

Σε αυτό περιλαμβάνονται:

- η ενίσχυση της απασχόλησης και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε αυτήν
- η προώθηση της επιχειρηματικότητας
- η ανάπτυξη και βελτίωση συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης-στρατηγικές δια βίου μάθησης
- η αξιοποίηση της «έρευνας και ανάπτυξης» και της παραγωγικής καινοτομίας
- η αγροτική ανάπτυξη
- οι τουριστικές επενδύσεις και υπηρεσίες
- η βελτίωση κοινωνικών υποδομών φροντίδας παιδιών, ηλικιωμένων, ασθενών και ατόμων με ειδικές ανάγκες
- η βελτίωση της διοικητικής ικανότητας που απαιτεί το σύγχρονο μάνατζμεντ
- η περιφερειακή συνοχή και η ισορροπημένη ανάπτυξη της χώρας
- η Υγεία και η Πρόνοια
- η κοινωνία των πολιτών.

Μετά από όλα αυτά πιστεύω ότι για την Ελληνίδα σύζυγο-μητέρα-εργαζόμενη θα έχουν γίνει σημαντικά βήματα προς την ισότητα των δύο φύλων στην πράξη. ☑

Ομιλία του καθηγητή Μ. Μπρατάκου, Αντιπροέδρου του ΤΕΙ-Α στα πλαίσια της ημερίδας "Φύλο, Παγκοσμιοποίηση και Αγορά Εργασίας", 1-11-2007.